

30. Демосфен. Речи. В 3-х т. / Демосфен. – М. : «Памятники исторической мысли», 1995. – Т. 3. – 624 с.
31. Суриков И. Е. Солнце Эллады: история афинской демократии / И. Е. Суриков. – СПб., 2008. – 360 с.
32. Евсеенко Т. П. К вопросу о гражданской общине в древнем мире // Античная древность и средние века. – Вып. 34. – 2003. – С. 9-22.
33. Strauss B. The classical Greek polis and its government / Barry Strauss / A companion in ancient Greek government / Ed. by Hans Beck. – Wiley-Blackwell, 2013. – P. 22-37.
34. Ханкевич О. И. К вопросу о структуре античного общества [Электронный ресурс] / О. И. Ханкевич // Лістападаўскія сустрэчы-8. – Режим доступу : <http://www.elib.bsu.by>. – С. 56-61.
35. Расширение греческого мира. VIII-VI века до н.э. / Кэмбриджская история древнего мира. – М. : Ладомир, 2007. – Т. 3. Ч. 3. – 653 с.
36. Фукидид. История / Фукидид. – Л. : Наука, 1981. – 543 с.
37. Карпюк С. Г. Общество, политика и идеология классических Афин. – М. : ИВИ, 2003. – 310 с.
38. Плутарх. Сравнительные жизнеописания : в 3-х т. / Плутарх. – Т. 1. – М., 1961.
39. Lanni A. Social norms in the courts of ancient Athens / Adriaan Lanni // Journal of legal analysis. – 2009. – P. 691-736.
40. Vermeule A., Lanni A. Precautionary constitutionalism in ancient Athens / Adrian Vermeule, Adriaan Lanni // Harvard law school. Public law and legal theory working paper series. – July 23, 2012. – P. 12-31.
41. Ober J. Conditions for Athenian democracy / Josian Ober / The making and unmaking democracy. Lessons from history and world politics. – New York-London, 2003. – P. 2-22.
42. Ксенофонт. Воспоминания о Сократе / Ксенофонт. – М. : Наука, 1993. – 379 с.

Варьян О. О. Влияние полиса на формирование образа идеального гражданина в Древних Афинах

Рассматривается влияние полиса на формирование образа идеального гражданина в Древних Афинах. Выделены два подхода к определению полиса, доминирующих в историографии: через триединую сущность – город, государство, коллектив граждан и на основе противопоставления конструкции полис – город. Анализируется понятие гражданства, права и обязанности гражданина, в соответствии с идеалом активного гражданина полиса. Подчеркивается коммуникативная функция публичного пространства в общественно-политической жизни. Определяется, что образ гражданина формировался в соответствии с нормами и ценностями гражданской общины.

Ключевые слова: полис, гражданская община, публичное пространство, идеальный гражданин.

Varian O. O. The impact of the polis on the image of the ideal citizen in Ancient Athens

In the article distinguished two basic approaches to the defined ancient polis that develop in the historiography. The first side defined polis as a compound the city, the state and the civil community. The second side contradistinguished the city and the polis. It analyzed conformity the idea of the active citizen and the term of citizenship, the rights and obligation of citizen. In the conclusions found that the image of the citizen depends on the norms and values of ancient community of the citizens.

Keywords: polis, the ancient civil community, the public space, the ideal citizen.

УДК 930.8 =929-052:411.21

Д. І. Мещерякова

ХРИСТИЯНИ НА СЛУЖБІ САЛАДДІНА

У статті розглядається проблема місця та ролі представників християнської релігії в середньовічному мусульманському суспільстві. Авторка за допомогою джерелознавчого аналізу арабомусульманських історико-біографічних словників – табакатів досліджує біографії християн – наближених одного з найвідоміших мусульманський правителів Салах ад-Діна. Авторка звертає увагу на те, що табакати зберігають величезний обсяг інформації з даного питання і допомагають досліднику проблем ісламо-християнського діалогу в період Середньовіччя.

Ключові слова: християни, Салах ад-Дін, мусульманська держава, історико-біографічні словники, табакат.

Салах ад-Дін Юсуф ібн Айюб відомий західному світові як Саладдін, знаменита і одіозна особистість. Талановитий полководець, мусульманський лідер XII століття, курд за походженням з роду великих і благородних воїнів. Він засновував династію Айюбідів, яка в період свого розквіту правила Єгиптом, Сирією, Іраком, Хіджазом і Єменом, учасник Третього хрестового походу. Саладдін захопив Єрусалим і перетворив його на мусульманське місто. За часів хрестових походів, коли величезна кількість європейських правителів та представників аристократії хлинуло на мусульманський Схід, Салах ад-Дін ібн Айюб, за визнанням самих європейських авторів, в шляхетності перевершував їх усіх. [1, с. 69]. Про його військові подвиги, внутрішню і зовнішню політику існує безліч досліджень. Чимало він зробив і в соціально-культурній сфері. Салах ад-Дін, намісник Єгипту, прийшовши до влади в провінції, скасував вісімдесят вісім поборів введених раніше Фатімідами [2, с. 80]. Звільнення Єгипту від фатімідського владарювання в 1171 року і його возз'єднання з Сирією при Саладдіна і його наступників відкрило в обох країнах нову епоху процвітання, що виразилася в розквіті літературної діяльності, особливо в галузі поезії та історії. [3, с. 41]. При Салах ад-Діні і його нащадках відбувається переміщення книг, будівництво нових і поповнення старих бібліотек. Коли Салах ад-Дін прийшов в Халеб (1183 р.), за його дозволом Мухаммад ібн 'Абдаррахман аль-Мас'уді (1128-

1188 pp.) вибрав в соборній мечеті вакфні книги, безперешкодно опанував ними і склав у мішок. Свою багату колекцію, повну дорогіших рідкісних екземплярів, він віддав потім в дарунок дамаської бібліотеці аш-Шумайсатія [7, с. 295-296]. В Єгипті на місці невеликої лікарні, заснованої Ахмедом ібн Тулуном (877-884 pp.), Салах ад-Дін Айюб побудував величезну лікарню під назвою «Насірі» [1, с. 30]. Ймовірно, що саме той факт, що Салах ад-Дін з повагою ставився інтелектуальних цінностей, став причиною того, що він цінував високий рівень інтелекту, незалежно від того, хто був його джерелом. Навіть коли це були представники ворожої релігії.

Він був носієм ісламського виховання і ісламської етики, суворо дотримував вимоги шаріату. Ярий захисник віри, який переслідував невірних. Але, як свідчать середньовічні арабські джерела, Салах ад-Дін часто вдавався до допомоги невірних. Серед його наближених і довірених людей було багато християн, які користувалися широким колом привілеїв. Вони та їхні нащадки завдяки Салах ад-Діну займали високі пости, були шанованими людьми в середовищі мусульман. Дослідження біографій таких людей відкриває нову інформацію. Саме тому, дослідження, місце і роль представників християнської релігії в середньовічному мусульманському суспільстві залишається актуальною. Багато мусульманські правителів користувалися послугами християн, але нашу увагу привернув саме Салах ад-Дін, як особистість однаково відома як на Сході, так і на Заході.

Тема становища християнства на Близькому Сході та ісламо-християнських стосунків цілком природно викликала велику увагу дослідників, починаючи з кінця XIX століття. Перш за все це стосується робіт Буліртта, Робсона, Трітона [4; 5; 6]. Дану тему зачіпають дослідники історії мусульманський держав Ірміяєва, Зарінгуб та ін. [1; 2]. Тему взаємодії західної та східної культур вивчали дослідники арабської культури і літератури Халідов, Гібб і ін. [7; 3]. Цьому питанню присвячені і спеціальні дослідження. Окремим вченим і їх ролі в арабо-християнській історіографії присвячені статті дослідника арабського християнства К. А. Панченка [8]. В одній зі своїх статей він зачіпає сюжети про християн, які перебували на службі Салах ад-Діна, але з арабською джерел користується лише англійським перекладом твору Ібн абі 'Усайбій'ї «Табакат аль-атібба'» [9]. Ми ж залучили більш широке коло джерел і порівняли інформацію, яку вони нам дають. Для використання відомостей біографічних оповідань і заміток як джерел з соціальної та культурної історії необхідна попередня робота з оцінки достовірності і особливостей передачі біографічних даних у різних творах. Тому для отримання повної та підтвердженої інформації ми використали найвідоміші історико-біографічні арабо-мусульманські словники, а саме окремих їх вид - табакати. Повна картина діяльності мусульман перших століть у галузі природознавства і медицини відображена у словниках єгиптянина Ібн аль-Кіфті (пом. у 646/1248 р.) і дамаськіня Ібн абі 'Усайбій'ї (пом. у 668/1270 р.). Аййубідський візир в Єгипті Ібн аль-Кіфті (пом. у 646/1248 р.) в своїй «Історії мудреців» («Та'ріх аль-хукама'») зібрав відомості про мудреців від епохи пророка Ідріса до свого часу, розташувавши їх в алфавітному порядку за іменами. Робота привертає увагу завдяки неупередженій думці автора щодо вчених-християн. Сирієць Ібн абі 'Усайбій'а (пом. у 668/1270 р.) в «Джерелах звісток про розряди лікарів» («Уйун аль-ахбар фі табакат аль-атібба'») на більш високому рівні класифікації табакат узагальнив відомості вчених давнини і мусульманської епохи. Більшість з вчених лікарів, але й є життєписи математиків, фізиків, астрономів та філософів [11]. У п'ятдесяти томній «Великій книзі про дати смертей» («Кітаб аль-вафі бі-ль-вафайат») Халіл ас-Сафаді (пом. в 764/1363 р.) представив в алфавітному порядку унікальний за широтою охоплення біографічний матеріал. Твір містить біографії близько 20 християн – лікарів та поетів. Автор розповідає про походження людей, про хвороби, які лікували вчені, про методи і засоби лікування, в біографіях поетів цитуються їх вірші [12].

Предметом дослідження являються арабо-мусульманські історико-біографічні словники — табакати. Об'єктом - біографії представників християнської релігії, пов'язані з Салах ад-Діном. Метою нашого дослідження є вивчення місця і ролі християн у середньовічному мусульманському суспільстві. Основними завданнями дослідження являються аналіз арабських творів, виявлення необхідних біографій, подальший порівняльний аналіз представленої в них інформації, вивчення сюжетів пов'язаних з Салах ад-Діном, його взаємовідносинам з християнами, їх місце в мусульманському суспільстві, і в житті великого полководця зокрема.

На службі у Салах ад-Діна були представники різних релігій. Єврейські фахівці дбали про здоров'я останніх фатімідських халіфів, а потім майже в повному складі перейшли на службу до Салах ад-Діна і його синів. Однак на початку XIII в. число і вплив лікарів-їудеїв швидко падає. Причиною тому могло бути саме становлення Аййубідської конфедерації, в рамках якої лікарі Єгипту випробовували зростаючу конкуренцію з боку своїх сирійських колег. Можливо, зіграло свою роль і те, що єврейська медична корпорація зв'язала свою долю з синами Салах ад-Діна, які програли боротьбу за владу клану свого дядька аль-Адлія [8].

В табакатах ми знайшли наступні відомості про православних християн на службі Салах ад-Діна. Найвідоміший з синів Джурджіса ібн Ільяс став Муваффах ад-Дін Абу Наср Асад ібн Абу аль-Фатх Ільяс ібн аль-Матран («син митрополита») (пом. 1191 р.). Людина з великими знаннями і вишуканими манерами, він був наближений Салах ад-Діном, став його лікарем, зайняв впливову придворну посаду хаджибея і прославився недозволено розкішним способом життя. Часами Муваффах ставив себе вище царюючих осіб. Наприклад, у військовому таборі Салах ад-Діна він поставив собі червоний намет, подібний до султанського. Правитель пробачав пиху свого лікаря і зарозумілість заради його медичних талантів. Втім, відвідуючи заняття по граматиці в мечеті, Муваффах поводився несподівано скромно, як і личило смиренному учневі, що шукає знань. У його бібліотеці було десять тисяч книг, і він тримав на жалуванні трьох переписувачів, які копіювали для нього медичні трактати. Тісне залучення Муваффаха в життя мусульманської еліти призвело до того, що він прийняв іслам і, за свідченням одного з сучасників, став добрим мусульманином [8; 11; 12].

Абу ан-Наджм (пом. 1202/3 р.), син фелаха (селянина) з Хаурану, зумів піднятися до вершин професійної слави і передати своє ремесло синові Аміну ад-Даулу [9, р. 830]. За свідченням Ібн аль-Кіфті, абу ан-Наджм був відомим лікарем свого часу, майстер у своєму ремеслі, був добрим другом, люблячим і доброзичливим. Зі слів Абу аль-Фатха ібн Махна ан-Насрані, нам відомо, що його батько був селянином і син його став одним з самих відомих лікарів Дамаска. Він перебував на службі у Салах ад-Діна тривалий термін і став одним з наймогутніших людей в державі. Помер він в 599/1202 році і його опис можна знайти в багатьох книгах про лікарів [10, с.434]. Християнин Абу аль-Фарадж служив Салах ад-Діну і його синові аль-Афдалю, що панував у Сумайсаті. Сини Абу аль-Фараджа, теж лікарі, служили при дворі спадкоємців аль-Афдаля. Ібн аль-Кіфті також описує Абу аль-Фараджа у своєму творі, дає таку ж інформацію як Ібн абі 'Усайбій'а. Крім того, він всіляко вихваляє знання і уміння лікаря [9, с. 831; 10, с. 434].

Інший християнин, Шейх Абу Мансур ан-Насрані, народився в Єрусалимі, після завоювання Салах ад-Діном Палестини два роки входив до кола його придворних лікарів [8]. Дауд ібн абі аль-Мані абу Сулімані, християнин з Єгипту, родом з Єрусалима, шанований лікар і знавець зірок (астроном), мав п'ять синів. Один із синів Абу Сулімані супроводжував маліка в його походах і був його вершником. Ім'я маліка або роки його правління автор не називає. Він розповідає, що малік Єрусалима хворів хронічною хворобою, був прокажений від народження, їздив в пошуках ліків. Він вів чернечий спосіб життя, народився великим і був високоосвіченою людиною, і батько його був халіфом. Ас-Сафаді також дає нам інформацію про те, як християнин Абу Сулімані лікував прокаженого маліка. Лікар радив йому пити багато води і таким чином отримувати полегшення і обрізати уражені проказою тканини. Коли Салах ад-Дін став новим правителем Єрусалима, шукав для себе ліки, то взяв у полон факіха Ісу і пообіцяв йому тисячу динарів за допомогу. Факіх Іса знайшов йому лікаря - Абу Сулімані. Іса був нагороджений. Прийшов факіх Іса до лікаря, забрав його в полон і повів з родини, християнин супроводжував правителя в подорожах і корився. Описано сюжет про те, як Абу Сулімані завдяки знанням зірок допоміг Салах ад-Діну - передав йому пророцтво щодо його майбутніх перемог. В нагороду полководець обдарував його і його нащадків, пообіцяв їм захист [12, с.1920].

Більш розгорнуту біографію Абу Сулімані знаходимо в творі Ібн абі 'Усайбій', в перекладі Панченко К. А. Він дає нам життєпис розгалуженого медичного роду Абу Фана, що походив від знаменитого лікаря і астролога на ім'я Абу Сулімані Дауд ібн Абі-ль-Міна ібн Абі Фана (помер на рубежі 1180-х – 1190-х рр.). Він народився в Єрусалимі, але перебрався в Каїр і прославився при дворі останніх Фатімідів. Єрусалимський король Амальрік (1163-1174 рр.) наприкінці 1160-х рр. просив фатімідського халіфа надіслати до нього вправного лікаря для лікування свого прокаженого сина Балдуїна (1174-1185 рр.). Тобто тут ми знаходимо потрібну інформацію – імена людей, яких згадував ас-Сафаді. Абу Сулаймані прийняв цю пропозицію і перебрався в Єрусалим. У придворного медика було п'ять синів. Четверо з них пішли стопами батька, п'ятий же, аль-Фаріс Абу аль-Хейр, став зброєносцем прокаженого короля і, ймовірно, навіть його лицарем - єдиним відомим автору статті православним арабським лицарем [8; 9, р. 744-746]. На схилі років Абу Сулімані прийняв чернецтво в лаврі святого Сави, а верховенство в роді передав старшому синові Мухаззабу Абу Са'їду. За переказами, глибокі пізнання в математиці і астрології дозволили Абу Сулімані ще 1184 р. обчислити прийдешні долі Єрусалиму та його взяття Салах ад-Діном з точністю до дня. Вчений зміг через аль-Фаріса (невідомо особистість) передати цю інформацію єгипетському султанові і отримав від нього гарантії недоторканності та подальшого прихильності. Оволодівши Святим містом, Салах ад-Дін подвоїв платню лікаря та звільнив від джизьї всіх його нащадків назавжди [8]. Абу Са'їд служив Салах ад-Діну, аль-'Адлію, його синові аль-Му'аззаму і помер в Єгипті в 1216 р. Його брат Абу Шакір служив іншому синові аль-Адлія, правителю Єгипту аль-Камілю (1177-1238 рр.). Брати-лікарі мали винятковий привілей в'їжджати верхи в ворота головних фортець, так що їм траплялося обганяти айюбідських емірів, авторитетних алімів і нащадків Пророка, що їшли пішки, про що не без гордості написав їх сучасник коптський хроніст Юхан ібн Вахб [8; 9, р. 747-748].

Християни відігравали значну роль в системі управління мусульманською імперією і впливали на життя і діяльність підданих Халіфату. Відсторонення іновірців від виконання громадських обов'язків ґрунтувалося на декількох віршах Корану (3:27,113; 5:56), і відповідно до яких невірний ніколи не може панувати над мусульманами. Незважаючи на це обмеження, християни постійно займали офіційні посади. Їх часто зневажали і усували від справ, та вони, тим не менш, були незамінні. Біографічні словники дають цінний матеріал для дослідження багатьох сторін мусульманського суспільства. Без широкого залучення цього матеріалу неможливе задовільне вивчення релігійного життя, освіти і вченості, історії літератури і науки і т.д., а також багатьох питань як соціально-економічної, так і політичної історії. Систематизація та аналіз відомостей біографій залишаються важливою науковою задачею як для вивчення історії країн Близького і Середнього Сходу в середні віки. Потрібно залучати більш широке коло ранніх джерел і проводити аналіз з різних сторін – соціологічної, соціально-економічної, культурної, політичної.

Джерела та література

1. Зарринкуб А.Х. Исламская цивилизация / А.Х. Зарринкуб. - [Пер. М. Махшулов.] – М.: «Андалус», 2004. – 237 с.
2. Ирмияева Т. Ю. История мусульманского мира от Халифата до блистательной Порты. / Т. Ю. Ирмияева. – Урал ЛТД, 2000. – 280 с.
3. Гибб Х.А.Р. Арабская литература. Классический период. – Х.А.Р. Гибб. – [Арабская литература. Перевод с англ. А.Б. Халидова; Мусульманская историография. Перевод с англ. П.А. Грязневича]. Ответственный редактор В.И.Беляев. – Москва: Издательство восточной литературы, 1960. – 186 с.
4. Bullirt R.W. A.Quantitative Approach to Mediaval Muslim biographical Dictionaries. / R.W. Bullirt. – Journal of the Economic and Social History of the Orient, 1970. – №13. – P. 195-211.
5. Robson J. Christ in islam / J. Robson. – London: Religion, 1999. – 162 p.
6. Triton A. The Caliphs and their non-Muslim subjects / A. Triton. – London, 1930. – 239 p.

7. Халидов А.Б. Арабские рукописи и арабская рукописная традиция. / А. Б. Халидов. - [Ответственный редактор О.Г. Большаков.]. - М.: Наука ГРВЛ, 1985. – 413 с.
8. Панченко К.А. Православные врачи на арабском Востоке / К. А. Панченко // Вестник ПСТГУ III: Филология, 2013. – Вып. 5(35). - С. 59-75.
9. Ibn Abi Usaibi'ah. History of Physicians / Transl. L. Kopf. Jerusalem, 1971. - [Электроний ресурс]. - Режим доступу до книги: http://www.tertullian.org/fathers/ibn_abi_usaibia_01.htm.
10. Ibn al-Qifti's .Ta'rih al-Hukama'. Auf Grand der Vorarbeiten Aug. Miller's hrsg. Von J. Lippert, 1903. – 525 p.
11. Ібн Абі 'Усайбій'а. Уйун аль-ахбар фі табакат аль-атібба' / Ібн Абі 'Усайбій'а. [Електроний ресурс] – Режим доступу до книги: <http://www.alwaraq.net>.
12. Ас-Сафаді. Кітаб аль-вафі бі-ль-вафайат / Ас-Сафаді / [Электронный ресурс] / Режим доступу: <http://www.alwaraq.net>.
13. Gibb. H. A. R. «The Rise of Saladin», in A History of the Crusades, vol. 1: The First Hundred Years. – [ed. Kenneth M. Setton]. - University of Wisconsin Press, 1969. - 563 p.

Мещерякова Д. И. Христиане на службе Саладдина

В статье рассматривается проблема места и роли представителей христианской религии в средневековом мусульманском обществе. Автор при помощи источниковедческого анализа арабо-мусульманских историко-биографических словарей – табакатов исследует биографии христиан – приближенных одного из самых известных мусульманских правителей Салах ад-Дина. Автор обращает внимание на то, что табакаты хранят огромный объем информации по данному вопросу и помогают исследователю проблем исламо-христианского диалога в период Средневековья.

Ключевые слова: христиане, Салах ад-Дин, мусульманское государство, историко-биографические словари, табакат.

Meshcheriakova D. I. Christians in the service of Saladdin.

The article is devoted to discussing the problem of the place and role of representatives of the christian religion in medieval muslim society. Author using source analysis of the arab-muslim historical and biographical dictionaries – tabaqat, explores biographies of christians - approximate one of the famous muslim commander Saladin. The author draws attention to the fact that the tabaqat store vast amount of information on the subject and help the researcher problems islamo-christian dialogue in the Middle Ages.

Keywords: christians, Salah ad-Din, muslim state, historical and biographical dictionaries, tabaqat.

УДК 94 (4)

Я. В. Пилипчук

СТАВАТИ ХРИСТІЯНИНОМ ЧИ СТАВАТИ УГОРЦЕМ? (МЕХАНІЗМИ АСИМІЛЯЦІЇ)

Стаття присвячена механізмам асиміляції кипчаків у Угорщині. Кипчаки протягом перших поколінь не асимілювались і зберігали свої вірування, звичаї, зачіски, одяг. Християнізація кипчаків проходила повільно і принесла перші успіхи тільки у середині XIV ст. важливим чинником кипчацької ідентичності була приналежність до певних родів та племен. Відмова від неї спрощувала процеси асиміляції. У XV ст. ставати християнином стало значити і ставати угорцем. Остаточна асиміляція кипчаків відбувалась у XVI-XVIII ст.

Ключові слова: Угорщина, кипчаки, ідентичність, асиміляція, християнізація, угорці.

Без описів процесів та механізмів асиміляції кипчаків неможливо уявити історію кипчаків у Угорщині. До сьогодення цьому аспекту не було присвячено багато наукових студій. У статті П. Голубовського процес асиміляції кипчаків був розглянутий досить поверхово [Голубовский 1889]. Куди більш важливими для дослідження проблеми є праці угорських авторів А. Палоці-Хорвата, І. Мандокі-Конгура та Н. Беренд [31; 28; 29; 30; 19]. Для нас важливим є аналіз механізмів асиміляції кипчаків у угорському суспільстві.

Великий Західний похід монголів обумовив масштабні міграції кипчаків. Під час написання свого листа єпископу Перуджі Юліан повідомляв про поселення частини кипчаків у Угорщині [1, с. 88]. Сучасні українські дослідники О. Головка та О. Осіпян стверджують, що кипчаки мігрували під тиском монголів у 1239 р. [3, с. 318; 9, с. 6]. На думку Є. Миськова, переселення племені Котяна відбулось восени 1239 р. [8, с. 28-29]. Т. Султанов вважає, що Бела IV дозволив мігрантам переселитися у королівство наприкінці 1239 р. [14, с. 209-210]. На думку С. Плетньової, ця подія відбувалась у 1237 р. [13, с. 179]. Е. Бретшнейдер вважає, що переселення відбулось у 1239 р. [20, р. 323]. За гіпотезою А. Палоці-Хорвата та Д. Сінора, кипчаки переселились до Угорщини у 1239 р. [31, р. 47; 34]. О. Кадирбаєв вважає, що перемовини між Белою IV та Котяном були розпочаті у 1237 р., а переселення відбулось у 1239 р. [6, с. 56]. Рогерій та Альберік де Труа Фонтене згадували, що Котян зі своїми людьми переселився до Угорщини [16, s. 946; 32, s. 549-550, 553, 556]. Матвій Паризький вказував, що кипчаки мігрували у Угорщині після поразки від монголів. Схожа думка щодо причини переселення кипчаків була й у Роджер Бекона [7].

Відносно кількості переселенців, то дослідник робили різні припущення. За версією П. Голубовського, О. Кадирбаєва та С. Плетньової до Угорщини переселилось 40 тис. кипчаків [5, с. 234; 6, с. 56; 13, с. 179]. І. Дьорффі вважав, що у Угорщині було 240 тис. кипчаків тобто 40. тис. родин [19, р. 71]. Е. Шюц стверджував, що до Угорщини переселилось 40 тис. чоловіків та їх родини [19, р. 71]. А. Палоці-Хорват